Stichting Actienetwerk GasTerug
Versnellen van energiebesparing (CO2 reductie) in Amsterdam

Aanvraag voor incidentele subsidie

Aanvrager:	Stichting Actienetwerk GasTerug
Aan:	Gemeente Amsterdam
Penvoerder:	Ieteke Schouten - Directeur Actienetwerk GasTerug / Dave Emons – Interim Directeur Actienetwerk GasTerug
Periode:	2026-2028

Samenvatting

In een tijd van geopolitieke onzekerheid en complexe energietransitie-uitdagingen staat Nederland en daarmee Amsterdam voor een belangrijke opdracht. Met hoge energieprijzen, netcongestie en klimaatdoelstellingen is en blijft energiebesparing essentieel. Energie die niet wordt verbruikt, hoeft immers niet te worden opgewekt of getransporteerd. Dit levert niet alleen een reductie aan CO2 uitstoot op, maar vermindert ook netcongestie en vergroot onze energieonafhankelijkheid. Daarnaast kan het de energierekening van kwetsbare groepen te verlagen.

Sinds 2022 ondersteunt Stichting Actienetwerk GasTerug veelbelovende energiebesparende initiatieven. De stichting implementeert initiatieven projectmatig binnen een kleinschalige doelgroep of setting. Tegelijkertijd voeren we kortcyclisch en praktijkgericht onderzoek uit, om op basis van concrete resultaten te onderbouwen welke energiebesparing en kostenreductie opschaling van deze initiatieven kan opleveren. En welke bijkomende effecten er nog meer kunnen optreden zoals bijvoorbeeld op het gebied van welzijn.

We verbinden initiatiefnemers, experts en gebruikers, en behouden regie tot projecten zich bewezen hebben. Met minimaal vijf nieuwe projecten per jaar en diverse kennisuitwisselingsactiviteiten maken we energiebesparing zichtbaar, makkelijk en tastbaar.

Deze aanvraag betreft een meerjarige subsidie van €200.000 voor 2026, €150.000 voor 2027 en €100.000 voor 2028 voor zowel de organisatie- als projectkosten, om onze organisatie en aanpak voort te zetten en verder te ontwikkelen om daarmee bij te dragen aan de ambitieuze doelstelling van 50% energiebesparing in 2030 in Amsterdam en de regio. Van het subsidiebedrag is in 2026 €95.000 voor projecten, die in afstemming met gemeente Amsterdam zijn vastgesteld. Bedragen in deze aanvraag zijn inclusief btw.

Inhoudsopgave

Inleiding 4

Actienetwerk GasTerug 5

Subsidie-aanvraag 9

Activiteitenplan voor 2026 10

Informatie Actienetwerk GasTerug 14

Inleiding

We zitten in een periode van geopolitieke onzekerheid en zijn nog té afhankelijk van andere landen voor onze energietoevoer. De energietransitie kost meer tijd dan dat de meeste denken; het grijs-wordt-groen narratief blijkt complexer dan in eerste instantie gedacht. Dit vertraagt de energietransitie terwijl de peiljaren voor onze klimaatdoelstellingen voor de deur staan.

Energie die wordt bespaard, hoeft niet te worden opgewekt en getransporteerd. En dat betekent naast een stap richting de doelstellingen van het Klimaatakkoord, ook lagere kosten, minder beslag op schaarse ruimte, minder CO2-uitstoot, minder netcongestie en meer energieonafhankelijkheid. De huidige crisis in het Midden-Oosten en oplopende en volatiele prijzen van olie / fossiele brandstoffen maken dit nogmaals zichtbaar én voelbaar.

Recent onderzoek van TNO bevestigt het belang van energiebesparing, het verschil tussen wel / niet besparen is 25-30% energieverbruik in 2040. Energie besparen zorgt ook voor betere betaalbaarheid van energie voor huishouden.[1]

Amsterdam is een stad in beweging. Er zijn veel stappen gezet in de realisatie van de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal. De betaalbaarheid, beschikbaarheid (netcongestie) en uitvoeringscapaciteit blijven een uitdaging.

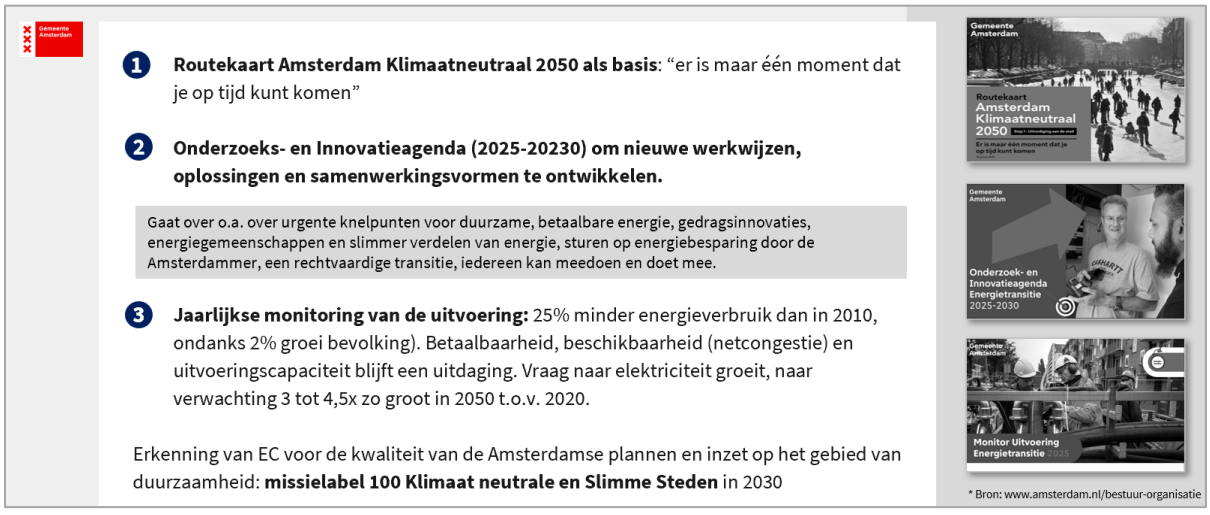

[1] Bron: De rol van energiebesparing in het energiesysteem, TNO (2025). Finaal energieverbruik is het energieverbruik bij eindgebruikers. In twee verschillende TNO scenario’s voor de toekomst van het Nederlandse energiesysteem , ADAPT en TRANSFORM, is de mogelijke energiebesparing berekend. Zonder energiebesparing zal het energieverbruik met 20% stijgen in 2040. Met energiebesparing kan het energieverbruik met 7 tot 14% dalen in 2040 ten opzichte van het huidige energieverbruik. Het relatieve verschil tussen het scenario zonder energiebesparing en met energiebesparing is dus 25 tot 30%.

Actienetwerk GasTerug

Wat we doen

Er bestaan veel slimme en praktische initiatieven (zowel op het gebied van techniek als gedrag) die veel energie kunnen besparen in huishoudens, bedrijven en in openbare gelegenheden. Veel daarvan komen echter moeilijk van de grond. Onder andere doordat ze niet serieus worden getest en vervolgens opgeschaald. Dit heeft verschillende oorzaken zoals dat de kosten hoger lijken dan de baten (vaak moet een instantie of bedrijf eerst een investering maken voor een rendement dat ver in de toekomst ligt), er sprake is van split incentives (de baten komen uit bij een andere doelgroep dan waar de kosten gemaakt zijn) of zoals ons geloof dat technologie al onze problemen kan oplossen, en daarmee ook het klimaatprobleem.

Stichting Actienetwerk GasTerug helpt partijen om hun energiebesparende ideeën wél van de grond te krijgen. Met haar pijplijn voor initiatieven vertaalt de stichting veelbelovende ideeën naar concrete initiatieven die geprobeerd en gevalideerd worden en op basis daarvan opgeschaald kunnen worden. Wij leggen de verbinding tussen initiatiefnemers, doeners, experts en afnemers en behouden de regie totdat het initiatief zich bewezen heeft. We maken energiebesparing zichtbaar, makkelijk en tastbaar.

De stichting jaagt energiebesparing in de regio aan door samen met partners minimaal 5 energiebesparende initiatieven per jaar te starten en het effect te onderzoeken. Daarnaast organiseren we verschillende (online) bijeenkomsten en kennissessies. Om te laten zien dat het kan én werkt. Om elkaar te inspireren en om van elkaar en met elkaar te leren. Om te laten zien dat energie besparen heel normaal is.

Zo breken energiebesparende ideeën door en zorgen we er samen voor dat we met z’n allen minder energie gaan verbruiken en minder CO2 uitstoten.

Waar is het begonnen

In maart 2022 is het regionale Actienetwerk Gasterug opgericht op initiatief van toenmalig wethouder Marieke van Doorninck. Directe aanleiding was het uitbreken van de oorlog in Oekraïne, maar ook de grote groep bewoners en ondernemers met extreem hoge energierekeningen, de dreiging dat er alsnog Gronings gas gewonnen zou worden, en de snelle opwarming van de aarde. Het initiatief van de Amsterdamse wethouder leidde al snel tot de vorming van betreft een regionaal Actienetwerk dat zich als doel stelde vóór 1 januari 2023 een 15% structurele gasreductie van het gasverbruik met 15% te realiseren door middel van energiebesparingsmaatregelen.

Het doel van het actienetwerk was vóór 1 januari 2023 15% structurele gasreductie door middel van energiebesparingsmaatregelen. Het ministerie van BZK heeft in deze periode een eenmalige subsidie van 1 miljoen toegekend (t/m mei 2023).

De gewenste 15% gasreductie is ruim behaald (19% in de regio) en de in deze periode ontwikkelde aanpak en activiteiten krijgen zowel binnen als buiten de MRA nog steeds aandacht en interesse.

In 2024 werd het Actienetwerk omgevormd van een verlengstuk van de gemeente Amsterdam naar een zelfstandige stichting.

Hoe we werken

Het actienetwerk acteert vanuit een aantal principes:

- Verbinden van organisaties en personen
- Actieonderzoek als versneller
- Moed om door te pakken én af te breken
- Voorkomen is beter dan genezen
- Opschalen van onderop. Verbinden van top-bottom

Samenwerking met gemeente Amsterdam

De afgelopen jaren is er intensief samengewerkt met de gemeente Amsterdam. Soms vanuit projecten die direct gefinancierd zijn vanuit Amsterdam en soms vanuit andere bronnen.

Denk hierbij aan:

- Waterzijdig inregelen (efficiënt instellen van radiatoren): feiten & fabels. Project in samenwerking met IPW/Klimaatwerk
- Wijkgerichte aanpak energie besparen voor kleine ondernemers. In Amsterdam zijn uiteindelijk meer dan 2.500 kleine ondernemers geholpen met energie besparen.
- Circulaire isolerende gordijnen, opschaling vanuit Hilversum
- Persoonsverwarming, in samenwerking met o.a. VU, Sigra, Buurtteams
- Koeloplossingen: o.a. passieve koeling voor buurthubs (Witte Boei) in samenwerking met UvA Collective Futures
- Gedragsverandering: hogere inkomens als doelgroep. Project in samenwerking met HvA (gedragspsycholoog Reint Jan Renes)

Waterzijdig inregelen

Gemeente Amsterdam heeft met rapport van IPW/Klimaatwerk en Actienetwerk **onderbouwing** gekregen voor het opschalen van “waterzijdig inregelen” (€750k subsidie).

Vervolg: effectmeting

Circulaire gordijnen

Doelstelling: opschaling vanuit Hilversum naar 8 gemeentes. Momenteel doen al 12 gemeentes mee (+25 verkennen).
Amsterdam via GBEA Groene Hub (actienetwerk= kennispartner)

Impact €50-150 besparing voor huishouden

Wijkgerichte aanpak MKB

Wijkgerichte ontwikkeld door het Actienetwerk, **gestart in de Dapperstraat** tijdens de energiecrisis, heeft opvolging in Amsterdam, circa 2.500 kleine ondernemers ondersteunt met energie besparen

Succesvolle aanpak met **>5% energiebesparing** is in meerdere gemeentes in MRA opgeschaald en daarbuiten

Persoons-verwarming

Pilot uitgevoerd in Amsterdam Subsidieaanvraag ingediend (GBEA) samen met partners o.a. Sigra, !WOON, VU/HvA/ROCvA. Inzet opschalen en verhogen impact persoonsverwarming **Impact: €125 - €161 per hh per jaar**

Niet toegekend. Vervolg: zoeken naar mogelijkheden in/buiten Amsterdam

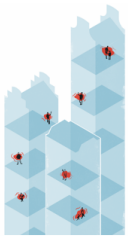

Gedragsverandering

Verdiepende gesprekken met gemeentes, incl. gemeente Amsterdam. Interactieve leerbijeenkomst met Reint Jan Renes

Inzicht: hoge inkomensgroep niet in beeld bij gemeenteambtenaren als grootste verbruikers

Vervolg: Handreiking wordt gepubliceerd, verdieping nodig

Koeloplossingen

Praktische oplossingen waarmee buurthuizen te verkoelen (koeltehub voor buurt)

Samenwerking met UvA “Collective Futures”

Rapport en handreiking afgerond, inclusief sessie met o.a. gemeente Amsterdam

Vervolg: implementatie verkennen bij Witte Boei: gemeente Amsterdam bekijkt co-financiering. Communicatie in voorjaar (vóór zomer)

In 2025 zijn een tweetal projecten uitgevoerd met gemeente Amsterdam

Witte daken: onderzoek in samenwerking met CE-Delft naar de impact van witte daken op energie besparing. Resultaat is dat, met de beperkingen van de onderzoeksmethode, onvoldoende bewijs is voor significante impact van witte daken. Dit komt mede door de demping van de impact als gevolg van (ongewenste) koeling in de winterperiode. Witte daken is met name interessant voor (slecht/matig) geïsoleerde opslagloodsen/groothandel danwel bedrijven met koel/vriesfuncties.

Collectieve inkoop van groene energie voor huishoudens in energiearmoede. Doelstelling is het duurzaam verlagen van de energierekening van huishoudens in energiearmoede én het verhogen van het aantal (%) huishoudens met een groen energiecontract en daarmee bijdragen aan lagere CO2 uitstoot. Het project is in uitvoering. Er wordt o.a. samengewerkt met WPI en EnergieHelden. In april worden de resultaten verwacht.

Richting 2026-2028
Gemeente Amsterdam heeft op ambtelijk niveau in een gesprek met de stichting aangegeven dat ze de samenwerking met de stichting willen voortzetten. De subsidie vanuit de gemeente Amsterdam is tijdelijk, onderweg naar een financiering van het Actienetwerk op basis van projecten, met meer betalende organisaties. De stichting heeft op ambtelijk niveau de projecten voor 2026 besproken, deze worden als waardevol gezien door de gemeente Amsterdam.

Subsidieaanvraag

Huidige financiering: eenjarig

Het Actienetwerk draaide in 2024 en 2025 op incidentele bijdragen vanuit netwerkpartners en overheden, vanuit gemeente Amsterdam €200.000 (incidentele subsidie).
Vanuit de provincie Noord-Holland is in 2025 een eenjarige subsidie van €80.000 verstrekt en vanuit Metropoolregio Amsterdam €50.000 (plus eenmalig aanjaagbudget voor Circulaire isolerende gordijnen 2025/2026).

Inzet voor komende jaren: meerjarige financiering en verbreden financieringsmix

De stichting zet in op meerjarige financiering om continuïteit beter te kunnen borgen en de organisatie te kunnen ontwikkelen en versterken. Daarnaast gaat de stichting op zoek naar bredere financiering. Hierbij wordt onder andere gekeken naar andere gemeentes, provincie Flevoland, projectgebonden financiering met private partijen. Ook andere vormen als “in kind” bijdragen zijn hierbij mogelijkheden. Hieronder de begroting 2026-2028 (ambitie) met groei in beschikbare middelen, verbreding van financieringsmix en afbouw van subsidie gemeente Amsterdam.

Begroting meerjarig (ambitie)	2026	2027	2028
MRA	€ 121.000	€ 121.000	€ 91.000
Provincie Noord-Holland	€ 50.000	€ 75.000	€ 75.000
Gemeente Amsterdam	€ 200.000	€ 150.000	€ 100.000
Nieuw		€ 50.000	€ 150.000
Totaal	**€ 371.000**	**€ 396.000**	**€ 416.000**
% gemeente Amsterdam	*54%*	*38%*	*24%*

Intentie uitgesproken door MRA
Wordt jaarlijks vastgesteld, géén toezegging over 2027 en 2028

Om de basisactiviteiten van het Actienetwerk voort te kunnen zetten en de stichting verder op te bouwen is voor 2026-2028 door **gemeente Amsterdam** een meerjarig bedrag gereserveerd: 2026 € 200.000, 2027 € 150.000 en 2028 € 100.000.

- 2026: € 200.000 (mei-december), waarvan € 95.000 projecten
- 2027: € 150.000 (januari-december), waarvan € 80.000 projecten
- 2028: € 100.000 (januari-december), waarvan € 65.000 projecten

Metropoolregio Amsterdam heeft de intentie uitgesproken voor een meerjarige subsidie, eveneens met afbouw: 2026 € 121.000, 2027 € 121.000 en 2028 € 91.000. Het is de verwachting dat in april een besluit wordt genomen door het bestuur van de MRA.

Vanuit **provincie Noord-Holland** is de intentie uitgesproken om de financiering te continueren in 2026. In verband met budgetreductie is de verwachting dat er minder budget beschikbaar kan worden gesteld. Het is de verwachting dat de bijdrage voor 2026 € 50.000 zal bedragen.

Activiteitenplan voor 2026

Hieronder op hoofdlijnen de bestedingen voor 2026. De externe projecten bedragen €95.000 (alle bedragen zijn incl btw). Daarnaast wordt €25.000 besteed aan netwerk projecten (netwerk events, sessies, kennisdeling) en het verder bouwen aan de toekomstige organisatie. Er wordt, conform 2025, €80.000 besteed aan interne organisatiekosten.

Begroting				
Kostenpost	**Wanneer**	**Activiteiten**		**Kosten**
Projecten	Q2-4	Collectieve inkoop groene energie (opschaling)	€	30.000
	Q2-3	Gedragsverandering hogere inkomens (Fase 1-Fase 3, Fase 4 door Prov NH)	€	32.500
	Q2-3	Bewustwording alternatieve voor airco (Fase 1/2, Fase 3 en 4 door Prov NH)	€	32.500
		Subtotaal Projecten pilots / opschaal	**€**	**95.000**
Projecten netwerk	Q2-4	Netwerk / sessies / kennisdeling	€	12.500
	Q2-4	Building future fit (bijv. data/energie bespaar monitor)	€	12.500
		Subtotaal Projecten netwerk	**€**	**25.000**
Organisatie	Q2-4	Interne organisatie: directeur, ondersteuning, ICT, HR etc.	€	80.000
		Subtotaal Organisatie	**€**	**80.000**
Totaal			**€**	**200.000**

Alle projecten hebben als doel om energiebesparing inzichtelijk, eenvoudig en deelbaar te maken. Zo willen we energiebesparing aanjagen in de regio. De projecten raken daarbij aan veelal aan bredere thema's zoals welzijn, gezondheid, gedrag en energiearmoede/ energierechtvaardigheid. Aan het einde van het jaar bundelen we de geleerde lessen en behaalde resultaten. Deze zijn van waarde voor zowel de gemeente en subsidieverstrekkers als voor ons uitgebreide netwerk van wetenschappers, bedrijven, buurtinitiatieven, collectieven en andere spelers in de energietransitie.

De volgende drie projecten worden uitgevoerd.

- Project 1: Gedragsverandering energie besparen hogere inkomens
- Project 2: Bewustwording alternatieven voor airco "hou je hoofd koel"
- Project 3: Opschalen huidige project "collectieve inkoop groene energie voor huishoudens in energiearmoede", in geval succesvol. Een mogelijk alternatief is "persoonskoeling" voor tegengaan hittestress, in navolging op positieve resultaten persoonsverwarming projecten.

Project 1 en 2 zijn hieronder toegelicht.

Project 1: Gedragsverandering energie besparen hogere inkomens

Het idee

De uitstoot van broeikasgassen is wereldwijd - en ook in Nederland - erg ongelijk verdeeld. Onderzoek toont aan dat de hoogste inkomensgroepen een buitenproportioneel grote bijdrage leveren

Dit maakt gericht klimaatbeleid op de hoogste inkomensgroepen niet alleen een kwestie van rechtvaardigheid, maar ook van effectiviteit: juist hier liggen de grootste mogelijkheden om emissies terug te dringen.

Naast een grote verantwoordelijkheid heeft deze groep een groot potentieel om klimaatverandering tegen te gaan. Niet alleen door hun consumptie, maar ook door hun sociale en economische positie (handafdruk)

Vraag: hoe gedrag te beïnvloeden zodat hogere inkomens minder CO2-uitstoten, meer energie besparen?

Dit is een vervolg op het project “gedragsverandering” dat in 2025 is uitgevoerd met financiering provincie NH, waarbij gemeente Amsterdam betrokken was.

Aanpak (concept opzet)

- Fase 1: Feiten boven tafel: wat is de CO2 afdruk van hogere inkomens en hoe is deze verdeeld over de verschillende categorieën (bijv. wonen, mobiliteit)
- Fase 2: Literatuuronderzoek en “good practices” (inter)nationaal): mechanismes, kennis/ houding/gedrag
- Fase 3: Ontwerpen van aantal concrete experimenten / strategieën voor gedragsbeïnvloeding
- Fase 4 (co-financiering andere partner): Uitvoeren van één of meerdere experimenten onder de doelgroep, meten impact (incl voorkomen rebound effect)

Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met UvA “collective futures” en HvA (Reint-Jan Renes). Tevens wordt aansluiting gezocht bij een effectonderzoek van het AMS Institute naar (gedrags)interventies, uitgevoerd in opdracht van gemeente Amsterdam.

Resultaat

- Concreet uitgevoerd experiment (1-3), wetenschappelijk onderbouwd. Communicatie
- Advies voor inbedding in beleidsinstrumenten van gemeentes en advies vervolgstappen

Project 2: Bewustwording alternatieven voor airco "hou je hoofd koel"

Het idee

Ons land telt 2.200.000 airco's. Afgelopen jaar kwamen er 300.000 bij en de groei versnelt. TNO voorspelt dat voor 2030 40% van de huishoudens tenminste 1 airco heeft. Vroeger stonden airco's vooral in kantoren en winkels, maar nu worden ze ook steeds populairder in huishoudens. Nog even en een airco is net zo normaal als een koelkast, magnetron of tv, maar een airco slurpt méér energie. We kunnen nu nog voorkomen dat de airco definitief doordringt in onze cultuur en gedragspatronen, maar we moeten snel zijn.

Dit project is gebaseerd op de learnings uit drie eerdere projecten van het Actienetwerk: koeloplossingen voor buurtcentra (waar vaak de voorkeur uitgaat naar airco boven zonwering), witte daken (die warmte buiten het gebouw houden) en de ICECUBE, een alternatief voor airco op basis van dauwpuntkoeling. Dit systeem gebruikt 80% minder energie en bevat geen CFK's.

Aanpak (concept opzet)

- Fase 1: definitie van standpunt, doelen en projectrol en creëren draagvlak bij belangrijkste partijen
- Fase 2: bepalen van aanpak (incl. onderzoek) en betrekken van andere (funding)belangrijke partijen
- Fase 3 (co-financiering): ontwikkelen activiteiten inclusief onderzoek, communicatie-materialen etc.
- Fase 4 (en verder): aanpak live

Samenwerking o.a. met TNO, CE Delft, HvA (Reint Jan Renes), TU Delft (Adze Boerstra), VU (Hein Daanen). Daarnaast wordt samenwerking gezocht met andere maatschappelijke organisaties en stakeholders.

Resultaat

- Samenwerkingsverband / taskforce alternatieven voor Airco
- Wetenschappelijk onderbouwd handreiking met urgentie en alternatieven voor AC's

- Bij voldoende geïnteresseerde partijen en funding: Publiekscampagne met media-inkoop

Activiteitenplan 2027-2028

De voortgang wordt periodiek met gemeente Amsterdam besproken. Voor de besteding van de subsidie voor 2027 en 2028 worden in het najaar van 2026 ambtelijk afstemming gezocht met gemeente Amsterdam.

Opmerking n.a.v. ontwikkelingen rondom crisis in Midden-Oosten

Actienetwerk is bereid, indien hier aanleiding toe is, om de invulling van de projectenportefeuille aan te passen. Dit kan in onderlinge afstemming met de gemeente Amsterdam.

Informatie Actienetwerk GasTerug

Via onderstaande links contacten vindt u meer informatie:

- Linkedin: https://www.linkedin.com/company/regionaal-actienetwerk-gasterug/?originalSubdomain=nl
- Website: https://www.actienetwerk-gasterug.nl
- Contact Actienetwerk GasTerug

  Ieteke Schouten: Directeur, ieteke@pm.nl, 0658907731
  Dave Emons: Interim Directeur, dave.emons@actienetwerk-gasterug.nl, 0629199685

